

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

69

4/17

Ročník XXIII.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických,
jakož i členů, předplatitelů a drobných dárců.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops,
as well the members, subscribers and donors.*

Členské příspěvky, předplatné a dary
Společnosti pro církevní právo směřujte laskavě

z ČR na účet č. **1939518309/0800**

a ze zahraničí na účet vedený v eurech (pro SEPA platby)

IBAN: **CZ62 2010 0000 0025 0114 3973**

BIC/SWIFT: **FIOBCZPPXXX**

Please be so kind and send your
membership fees, subscriptions and gifts

from the Czech Republic to account no. **1939518309/0800**

and from abroad to the account in EUR (for SEPA transfers)

IBAN: **CZ62 2010 0000 0025 0114 3973**

BIC/SWIFT: **FIOBCZPPXXX**

OBSAH

EDITORIAL: Poprvé čtvrté číslo v jednom ročníku Revue (J. R. Tretera) 7

ČLÁNKY

S. Příbyl: Vybrané otázky právní odpovědnosti v katolické církvi 11

M. Menke: Motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus v praxi českých
a moravských církevních soudů 27

R. Tabaszewski: Právo pacienta na pastorační péči ve světle předpisů
mezinárodního práva 45

F. Dostál: Právní aspekty služby kaplana v katolických církevních školách
v České republice 57

V. Drška, D. Suchánek: Tridentský koncil a jeho reformní opatření –
2. část 73

POZNÁMKY

J. R. Tretera: P. Hugo Josef Pítel OPraem ve vzpomínkách současníků 93

DOKUMENTY

Instrukce Kongregace pro nauku víry *Ad resurgendum cum Christo*
o pohřbívání zemřelých a uchovávání popela v případě kremace 97

ANOTACE A RECENZE

Tomáš Černušák a kol.: Papežství a české země v tisíciletých dějinách
(M. Novák) 103

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Czech Republic / Encyclopedia of Law
and Religion (A. Csukás) 109

INFORMACE

23. konference *Církev a stát*, Brno, září 2017 (J. R. Tretera) 111

3. sympozium kanonického práva, Vranov u Brna, září 2017 (D. Kučerka) 113

16. mezinárodní kongres kanonického práva, Řím, říjen 2017 (M. Menke) 117

Ze Společnosti pro církevní právo (J. R. Tretera) 119

Z NOVÉ LITERATURY 127

CONTENTS

EDITORIAL: Fourth Issue of the Review in a Year for the First Time (J. R. Tretera, <i>in English</i>)	9
ARTICLES	
S. Příbyl: Selected Questions about Legal Responsibility in Catholic Church	11
M. Menke: Motu Proprio Mitis Iudex Dominus Iesus in Practice of Bohemian and Moravian Tribunals	27
R. Tabaszewski: Patients' Right to Pastoral Care in Light of International Law	45
F. Dostál: Legal Aspects of Chaplain Services in Catholic Church Schools in the Czech Republic	57
V. Drška, D. Suchánek: Council of Trent and Its Reformatory Measures – Part 2	73
NOTES	
J. R. Tretera: P. Hugo Josef Pitel OPraem in the Memories of Contemporaries	93
DOCUMENTS	
Instruction of the Congregation for the Doctrine of the Faith <i>Ad resurgendum cum Christo</i> regarding the burial of the deceased and the conservation of the ashes in the case of cremation	97
ABSTRACTS AND REVIEWS	
Tomáš Černušák et al.: The Papacy and Czech Lands in Millennial History (M. Novák)	103
Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák: Czech Republic / Encyclopedia of Law and Religion (A. Csukás)	109
INFORMATION	
23 rd Conference <i>Church and State</i> , Brno, September 2017 (J. R. Tretera)	111
3 rd Symposium on Canon Law, Vranov u Brna, September 2017 (D. Kučerka)	113
16 th International Congress of Canon Law, Rome, October 2017 (M. Menke)	117
From the Church Law Society (J. R. Tretera, <i>in English</i>)	123
FROM NEW PUBLICATIONS	127

Právo pacienta na pastorační péči ve světle předpisů mezinárodního práva

Robert Tabaszewski

Tento článek byl zpracován v rámci projektu Národního vědeckého centra (Polsko) č. 2017/01 / X / HS5 / 00840 *Zdrowie jako przesłanka warunkująca sprawowanie najwyższych funkcji i urzędów publicznych.*

Právo na pastorační péči je jedním ze základních práv pacienta. Zahrnuje řadu dalších, specifických práv, včetně svobody pacienta vyznávat svou víru v podmínkách hospitalizace, práva na přístup k nemocničnímu kaplanovi i duchovnímu svého náboženského společenství, a také práva na pastorační péči v případě náhlého zhoršení zdravotního stavu nebo ohrožení života.¹ Problémy spojené s důsledným uplatněním práva na ochranu zdraví, včetně duchovního zdraví, představují neobyčejně citlivou a choulostivou materii.²

Právo na pastorační péči je pro pacienta mimořádně důležité: souvisí se zásadními, existenciálními aspekty jeho bytí,³ do nichž by kromě pacienta a nemocničního kaplana neměl nikdo zasahovat. Proto se také i v rovině normativní dospělo k závěru, že důsledné uplatňování tohoto práva

¹ Pontifical Council for Pastoral Assistance to Health Care Workers, *The Charter for Health Care Workers*, Vatican City, 1995, s. 85–108.

² COHEN, Jonathan, EZER, Tamar, *Human Rights in Patient Care: A Theoretical and Practical Framework*, in: Health and Human Rights č. 15–2/2013, Harvard, MA, s. 7–19; MARKS, Stephen, *The Emergence and Scope of the Human Right to Health*, in: ZUNIGA, José, MARKS, Stephen, GOSTIN, Larry (ed.), *Advancing the Right to Health*, Oxford, 2013, s. 11–17.

³ TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, Lublin, 2016, s. 205.

slouží dobru pacienta.⁴ V praxi však může být přístup pacienta k pastorační péči omezován, čehož by si měl být normotvůrce vědom a proti tomuto stavu by měl zakročit.

1. Standardy mezinárodního práva

Právo pacienta na ochranu zdraví zahrnuje též právo na pastorační péči, což uznává i mezinárodní společenství.⁵ Toto právo dnes Světová zdravotnická organizace (WHO) a další mezinárodní organizace uznávají jako jedno z lidských práv vyplývajících přímo z přirozené důstojnosti člověka.⁶ Všeobecně uznávaná definice zdraví přitom nezahrnuje jenom absenci nemoci nebo tělesné vady, ale klade důraz na celkový zdravotní stav, včetně sféry duchovní.⁷ Proto také pacient jako jedinec, tedy integrální psychofyzický a duchovní celek, by měl mít právo žít duchovní život společně s dalšími lidmi a měl by mít přístup k pomoci duchovních, kteří jej v duchovním životě doprovázejí. Tento názor vyjádřil již v roce 1949 papež Pius XII. při přijetí zástupců Světové zdravotnické organizace.⁸

Uplatnění práva na pastorační péči má sloužit zajištění zdraví pacienta v duchovním rozměru, což se může opětně promítnout do sféry fyzického a psychického zdraví. Právo na pastorační péči tak v důsledku usnadňuje návrat ke zdraví: pokud se poruchy fyzického a psychického zdraví mohou promítat do sféry duchovní, tak má stav duchovního zdraví vliv na celkovou kondici člověka.⁹ Začlenění duchovní sféry do definice zdraví je v souladu s učením Jana Pavla II., který v apoštolském listě *Dolentium hominum* dospěl k názoru, že pouze společně

⁴ WRONSKI, Konrad, *Prawo chorego do opieki duszpasterskiej podczas pobytu w szpitalu*, in: *Współczesna Onkologia* č. 11/2007, Warszawa, 2007, s. 381–384.

⁵ TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s. 52; MARKS, Stephen, *The Emergence and Scope of the Human Right to Health*, s. 3–6.

⁶ ORZESZYNA, Krzysztof, *Godność ludzka podstawą praw człowieka*, in: TABASZEWSKI, Robert (ed.), *Człowiek – jego prawa i odpowiedzialność*, Lublin, 2013, s. 15–23.

⁷ Srov. Stanovy Světové zdravotnické organizace a Deklaraci z Alma-aty (WHO).

⁸ *Address of His Holiness Pius XII to the World Health Assembly*, dostupné na <<https://perma.cc/DPH9-BYP7>> (4. 10. 2017).

⁹ Rozhodnutí Výboru Organizace spojených národů pro lidská práva ve věci Chris Bech proti Norsku, Com. No. 882/1999, U. N. Doc. CCPR/C/68/D/882/1999 (2000).

přihlednutí k oběma rozměrům zdraví – duchovnímu a tělesnému – může zajistit skutečný respekt k lidské důstojnosti.¹⁰

Právo pacienta na pastorační péči bylo legislativními orgány států ovládaných komunistickou diktaturou po celá desetiletí záměrně opomíjeno. Mezinárodní právo však ukládá státům řadu povinností, zavazující je k dodržování práva nemocných na pastorační péči bez jakékoliv diskriminace.¹¹ Právo na pastorační péči je důsledkem svobody svědomí a náboženské víry, což *expressis verbis* předpokládá i Všeobecná deklarace lidských práv ve svém čl. 18: „Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů.“ Také Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ve svém čl. 18 upravuje obdobné právo.¹² I Deklarace Valného shromáždění Organizace spojených národů o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře z roku 1981 se touto problematikou zabývá.¹³

Uvedené předpisy ukládají orgánům veřejné moci povinnost zohlednit práva pacientů související s náboženskou svobodou a jsou založeny na vícesložkové koncepci respektování pacienta jako člověka, což bylo potvrzeno Světovou zdravotnickou organizací a jejími regionálními kanceláři.¹⁴ Svobodný přístup k pastorační péči byl potvrzen jako součást práva k zohlednění individuálních potřeb pacienta i v čl. 12 Evropské charty práv pacientů.¹⁵

¹⁰ *Apostolic Letter “Motu Proprio” Dolentium Hominum Establishing Pontifical Commission for the Apostolate of Health Care Workers*, dostupné na <<https://perma.cc/V9D6-N6V3>> (4. 10. 2017); SOLARZ, Anna, *Ochrona zdrowia w nauczaniu Kościoła katolickiego i działalności Stolicy Apostolskiej na forum międzynarodowym*, in: LIZAK, Wiesław, SOLARZ, Anna (eds.), *Ochrona zdrowia w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa, 2013, s. 185–191.

¹¹ Výbor Organizace spojených národů pro hospodářská, sociální a kulturní práva, General Comment No. 14, The Right to the Highest Attainable Standard of Health (U. N. Doc. E/C.12/2000/4).

¹² Mezinárodní pakt o občanských a politických právech byl publikován pod č. 120/1976 Sb.

¹³ *Deklarace o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře*, dostupné na <<https://perma.cc/A6WB-76AD>> (4. 10. 2017).

¹⁴ NAGASE, Masako, *Does a Multi-Dimensional Concept of Health Include Spirituality?*, Analysis of Japan Health Science Council’s Discussions on WHO’s ‘Definition of Health’ (1998), in: *International Journal of Applied Sociology* č. 2–6/2012, Rosemead, CA, s. 71–77.

¹⁵ *Evropská charta práv pacientů*, dostupné na <<https://perma.cc/5XEZ-5XS7>> (4. 10. 2017).

V evropském systému ochrany lidských práv je právo na pastorační péči důsledkem svobody myšlení, svědomí a vyznání (čl. 9 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv).¹⁶ Toto právo nepodléhá územním ani osobním omezením, pacientům tedy přísluší nezávisle na místě, kde se nacházejí. Zahrnuje svobodu pacienta projevit svou víru či přesvědčení individuálně nebo společně s dalšími pacienty, ale i s dalšími lidmi, např. duchovními, příbuznými či zdravotnickým personálem. Oprávněné subjekty mohou víru projevovat veřejně, např. v kapli, nebo soukromě v rozhovoru s osobou pověřenou výkonem duchovenské činnosti. Mohou projevovat víru obřady, které vede pacient, jakož i účasti na obřadech, vedených jinými, vyučováním i účastí na vyučování, a to v míře, v jaké to zdravotní stav pacienta dovoluje.¹⁷ Zákon může stanovit omezení, ale jen taková, která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných (čl. 9 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv).

Obsah práva na pastorační péči se stal předmětem úvah Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku (ESLP), který spojuje právo na pastorační péči se svobodou svědomí a vyznání a ukládá tak členským státům Rady Evropy řadu povinností souvisejících s jeho realizací. Ve věci *Savez Crkava Riječ Života a ostatní proti Chorvatsku* dospěl Evropský soud pro lidská práva k závěru, že pokud stát nezajišťuje náboženským společenstvím možnost poskytovat pacientům v nemocnicích pastorační péči, představuje to porušení čl. 9 Evropské úmluvy o lidských právech a může to být považováno také za projev diskriminace (čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv).¹⁸ V této oblasti mají orgány veřejné moci povinnost spolupracovat s představiteli náboženských společenství. Poskytování duchovní péče pacientům nemocničními kaplany je podle Evropského soudu pro lidská práva uskutečňováním práva na svobodu svědomí a vyznání, což vyplývá mj. z rozsudku ve věci *Manzanas Martín proti Španělsku*.¹⁹ Na druhé straně Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ve věci *Koppi proti Rakousku* nepřímo

¹⁶ Evropská úmluva o ochraně lidských práv byla publikována pod č. 209/1992 Sb.

¹⁷ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 10. listopadu 2005 ve věci *Leyla Şahin proti Turecku*, stížnost č. 44774/98.

¹⁸ Rozsudek senátu ESLP ze dne 9. března 2011 ve věci *Savez Crkava Riječ Života a ostatní proti Chorvatsku*, stížnost č. 7798/08.

¹⁹ Rozsudek senátu ESLP ze dne 3. července 2012 ve věci *Manzanas Martín proti Španělsku*, stížnost č. 17966/10.

uznal nepřipustnost poskytování pastorační péče osobami, které sice jsou členy daného náboženského společenství, ale nejsou duchovními.²⁰

Rozsah práva na pastorační péči podrobněji upravují předpisy členských států Rady Evropy, obvykle na úrovni ústavního práva. Právo pacienta na pastorační péči je přímo vyjádřeno v čl. 29 rumunské ústavy.²¹ Toto ustanovení zaručuje pacientům právo na pastorační péči mj. v nemocnicích, azylových domech a sirotčincích.²² V Polsku bylo právo na pastorační péči ve zdravotnických zařízeních zakotveno v ústavě (čl. 68 ve spojení s čl. 51 a 53),²³ v konkordátu mezi Apoštolským stolcem a Polskou republikou (čl. 17),²⁴ v zákoně o právech pacientů (čl. 36–38),²⁵ a také v zákonech upravujících vztahy státu s náboženskými společenstvími. V případě Slovenské republiky představuje základ práv pacientů na pastorační péči ustanovení čl. 24 ústavy zaručující svobodu myšlení, svědomí a náboženskou svobodu.²⁶ Práva pacientů byla dále upravena v Chartě práv pacientů přijaté vládou Slovenské republiky v roce 2001.²⁷ Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, ve svých čl. 15 a 16 zaručuje individuální i kolektivní náboženskou svobodu, což se vztahuje i na pastorační péči v lůžkových zdravotnických zařízeních.²⁸ Taktéž z analýzy Listiny základních práv Evropské unie a judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že obsahem práva na pastorační péči je možnost využívat pastorační péči v případě preventivní zdravotní péče i dalšího léčení.²⁹

²⁰ Rozsudek senátu ESLP ze dne 10. března 2010 ve věci Koppi proti Rakousku, stížnost č. 33001/03.

²¹ *Constitution of Romania*, dostupné na <<https://perma.cc/5BHV-KWPV>> (4. 10. 2017).

²² Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 9. července 2013 ve věci Sindicatul “Păstorul Cel Bun” proti Rumunsku, stížnost č. 2330/09.

²³ *Constitution of the Republic of Poland*, dostupné na <<https://perma.cc/97TS-Y4HX>> (4. 10. 2017).

²⁴ *Konkordát s Polskem (1993/1998)*, in: NĚMEC, Damián, *Konkordátní smlouvy Svatého stolce s postkomunistickými zeměmi (1990–2008)*, Bratislava, 2010, s. 391–398.

²⁵ Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. 2009 nr 52 poz. 417).

²⁶ Ústava Slovenské republiky byla publikována pod č. 460/1992 Zb.

²⁷ HEGYI, Ladislav, *Charta práv pacientov vo svetle reformných zdravotníckych zákonov v SR*, in: *Zdravotnícké právo v praxi* č. 3–4/2006, Konice, s. 49–51.

²⁸ Listina základních práv a svobod byla publikována pod č. 23/1991 Sb. a znovu pod č. 2/1993 Sb.

²⁹ Listina základních práv Evropské unie byla publikována pod č. 2012/C 326/02 Úředního věstníku Evropské unie.

2. Oprávněné subjekty

Právo na pastorační péči přísluší pacientovi, který je kvalifikovaným subjektem tohoto práva, a to na základě mezinárodně uznávané koncepce lidských práv.³⁰ Jelikož žádný z dokumentů mezinárodního práva nestanoví přesně, kdo je pacientem, jednotlivé státy mají možnost k definici pacienta přistoupit samostatně. Členské státy Evropské unie to ve svém zákonodárství činí s různou mírou preciznosti. V určitých případech může být pacientem jak nemocný člověk, tak i člověk zdravý, jelikož zdravotnickou péčí mohou přijímat také zdravé osoby, např. za účelem prevence či diagnostiky.³¹

Právo na pastorační péči má každý pacient. Může se ho domáhat každý člověk pobývajícím v nemocnici bez ohledu na věk, pohlaví, zdravotní pojištění, majetkové poměry, sociální postavení, primární i sekundární negramotnost, a především pak bez ohledu na aktuální zdravotní stav.³² Právo na pastorační péči pacientům přísluší bez ohledu na bydliště, trvalé či přechodné místo pobytu a státní příslušnost.³³ Lidé, kteří na území Evropské unie využívají přeshraniční zdravotní péči, mají také právo na kontakt s osobou poskytující pastorační péči, a to v jazyce pro ně srozumitelném, za stejných podmínek jako občané státu, na jehož území pobývají.³⁴ Právo na pastorační péči přísluší pacientům během pobytu v nemocnici, léčebném a pečovatelském zařízení, hospici i v dalších zdravotnických zařízeních určených lidem, jejichž zdravotní stav vyžaduje pobyt v lůžkovém zdravotnickém zařízení.

Navzdory výše uvedeným zárukám je však v praxi někdy obtížné domoci se práva na pastorační péči. Ohroženi jsou především pacienti, kteří nemohou svobodně informovat zdravotnický personál o tom, že mají o pastorační péči zájem. K nim patří zejména starší lidé, děti, osoby v terminálním stavu, osamocení lidé, pacienti s postižením nebo osoby neznalé jazyka. Zejména věk má na možnost

³⁰ TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s. 204.

³¹ Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o řízení bezpečnosti pacientů a prevenci nežádoucích příhod v oblasti zdravotní péče [Rec(2006) 7].

³² TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s. 88.

³³ Evropský výbor pro sociální práva při Radě Evropy, Conclusions 2015 for Estonia, s. 33.

³⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/24/EU Úředního věstníku Evropské unie, o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči.

využití práva na pastorační péči zásadní vliv.³⁵ V tomto ohledu má značný význam rodina pacienta a okruh dalších lidí, kteří jsou mu blízcí, aby v zastoupení pacienta přivolali nemocničního kaplana. V případě dětských pacientů a neonatální péče mají rodiče právo vychovávat děti podle svého vlastního přesvědčení s ohledem na dobro dítěte.³⁶ Proto by se mělo právo na pastorační péči o dítě uskutečňovat v duchu respektování práv dítěte a zároveň respektování rodičovské odpovědnosti.³⁷

Určení okamžiku, kdy pacientovi vzniká právo na pastorační péči, má význam také pro odpovědnost zdravotnického zařízení, které náboženskou svobodu pacientů nerespektuje.³⁸ Příslušné právní předpisy by především měly přesně stanovit okamžik, od něhož je třeba považovat danou osobu za pacienta, který má na pastorační péči právo.

Každý pacient má právo na bezplatnou pastorační péči.³⁹ Aby pacient mohl uskutečňovat svobodu svědomí a vyznání, má zdravotnické zařízení povinnost hradit náklady spojené s uplatněním práva na pastorační péči, což znamená, že zařízení nemůže od pacientů – a tím spíše od náboženských společenství – vybírat žádné poplatky.⁴⁰ Taktéž přenášení nákladů zdravotnických zařízení na členy náboženských společenství je nepřipustné. Výjimky z tohoto pravidla mají být zcela ojedinělé, mají vyplývat ze zákona, a přitom nesmějí narušovat podstatu tohoto práva (čl. 9 Evropské úmluvy o lidských právech). Proto by náklady spojené se zaměstnáváním nemocničních kaplanů, zřizováním kaplí a zajišťováním soukromí při službách nemocným měly jít k tíži státního, resp. veřejného rozpočtu. Právě nedostatečné financování služeb nemocničních kaplanů představuje nejvýznamnější překážku ve svobodném uplatňování práva pacientů na přístup k pastorační péči.

Určitá specifika vykazuje uplatňování práva na pastorační péči v hospicích. Jsou v nich hospitalizovány osoby těžce nemocné, pacienti přijímající paliativní

³⁵ BOGUSZEWSKA, Magdalena, GÓRALCZYK, Karolina, *Právo pacjenta do opieki duszpasterkiej wobec zróżnicowania religijnego*, in: Drohiczyński Przegląd Naukowy č. 8/2016, Drohiczyn, s. 61.

³⁶ SHARP, Cecil, *The Use of Chaplaincy in the Neonatal Intensive Care Unit*, in: Southern Medical Journal č. 12/1991, Birmingham, AL, s. 1482–1486.

³⁷ KARKOWSKA, Dorota, *Práva pacjenta*, Warszawa, 2009, s. 144.

³⁸ TABASZEWSKI, Robert, *Právo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s. 127–132.

³⁹ Tamtéž, s. 94.

⁴⁰ *Deklarace o pokroku a rozvoji v sociální oblasti*, dostupné na <<https://perma.cc/Q4Y2-DKGG>> (4. 10. 2017).

pěči a chronicky nemocní.⁴¹ Pro tento okruh pacientů může mít duchovní péče zásadní význam, a to i ve sféře zdravotní. Pro zařízení paliativní péče by měl být status pastorační péče precizně stanoven zákonem a dále rozvinut v provozních řádech těchto zařízení.

3. Obsah práva

Obsahem pacientova práva na pastorační péči je zejména její svobodný příjem.⁴² V negativním pojetí můžeme toto právo definovat jako svobodu nerušené modlitby.⁴³ Pacient, jeho rodina nebo zmocněná osoba mohou požádat o pastorační péči kaplana, který v nemocnici působí, případně duchovního pacientova náboženského společenství, který jinak v nemocnici nepůsobí. Pacientovi přísluší právo na svobodný a přímý kontakt s nemocničním kaplanem nebo duchovním jeho náboženského společenství.⁴⁴

Zdravotnický personál, resp. vedení zdravotnického zařízení má povinnost kaplana ihned přivolat v případě náhlého zhoršení zdraví či přímého ohrožení života. Toto přání může pacient zdravotnickému personálu sdělit i dříve. Zdravotnický personál by měl přivolat nemocničního kaplana i tehdy, když pacient subjektivně cítí, že se jeho zdravotní stav zhoršuje.⁴⁵ Během kontaktu s nemocničním kaplanem a během náboženských obřadů má pacient právo na maximální soukromí.

Obsah práva na pastorační péči se skládá z řady dalších práv vyplývajících mj. z ustanovení Evropské charty práv pacientů (Active Citizenship Network), Ottawské charty podpory zdraví (WHO) a Amsterodamské deklarace práv pacientů v Evropě (WHO). S právem na pastorační péči koresponduje právo na informace, což znamená, že pacienti by měli být podrobně informováni o tom, že jim právo na pastorační péči vůbec přísluší.⁴⁶ S právem na pastorační péči souvisejí také další náboženská práva: právo na respektování různých forem náboženské činnosti

⁴¹ CHAPLIN, Jacquelyn, MITCHELL, David, *Integrating Spiritual Care and Chaplaincy Within Palliative Care*, in: Scottish Journal of Healthcare Chaplaincy č. 4–2/2001, Aberdeen, s. 8–11.

⁴² BORKOWSKI, Mirosław, *Patient's Right to Pastoral Care*, in: Zeszyty Naukowe Gdańskiej Szkoły Wyższej č. 14/2014, Gdaňsk, s. 11–16.

⁴³ KARKOWSKA, Dorota, *Prawa pacjenta*, s. 144.

⁴⁴ WEISENBECK, Marlene, *Chaplains in Canon Law and Contemporary Practice*, in: Health Progress č. 1–2/2010, St. Louis, MO, s. 86–87.

⁴⁵ TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s. 22.

⁴⁶ KARKOWSKA, Dorota, *Prawa pacjenta*, s. 486.

pacienta, právo informovat zdravotnický personál o vyznávaném náboženství a s ním spojenými oprávněnými očekáváními, právo na zvláštní nemocniční stravu v souladu s pokyny pacienta nebo nemocničního kaplana, právo na přístup do nemocniční kaple, právo na podání stížnosti a poskytnutí náhrady nemajetkové újmy v případě porušení práva zdravotnickým personálem, vedením zdravotnického zařízení nebo orgány veřejné moci (čl. 2, 3, 12–14 Evropské charty práv pacientů).

Povinnost informovat pacienta o jeho právu svobodně vyhledat služby nemocničního kaplana zavazuje pracovníky zdravotnického zařízení, jehož vedení odpovídá za důsledné plnění této povinnosti. Odpovědnostní vztahy by měly upravovat vnitřní předpisy zdravotnického zařízení. Pacient by měl být jasně a srozumitelně informován o tom, jak se lze s nemocničním kaplanem působícím v daném zdravotnickém zařízení spojit.⁴⁷ Nemůže-li se pacient pohybovat, má právo být informován, zda je možná služba nemocničního kaplana u lůžka nemocného.

Dále má pacient právo účastnit se bohoslužeb v nemocniční kapli, byla-li zřízena. Rozhodnutí o zřízení kaple ve zdravotnickém zařízení je ponecháno na jeho vedení. Pokud kaple existuje, nemůže právo na přístup do ní z principu omezovat zdravotnický personál ani další osoby pobývající v zařízení. Pokud kaple v zdravotnickém zařízení chybí, pacient má právo účastnit se náboženských obřadů organizovaných v léčebném zařízení, a to buď přímo u svého lůžka, nebo v místě vyhrazeném vedením zařízení.

Právní předpisy každého státu by měly upravovat formální náležitosti související s osobami vykonávajícími pastorační péči v areálu zdravotnického zařízení. Měly by mj. stanovit právní titul výkonu pastorační péče (pracovní smlouva, dohoda o pracovní činnosti, dobrovolnictví) a podrobné podmínky poskytování služeb nemocničního kaplana, včetně oprávnění vstupovat do areálu nemocnice či jiného zdravotnického zařízení, možnost pohybovat se v něm a využívat nemocniční kapli či jiné vyhrazené místo.⁴⁸

Pacientovo právo na pastorační péči je porušeno nejen tehdy, když zdravotnický personál nebo vedení zdravotnického zařízení odmítne spolupracovat s nemocničním kaplanem, ale i v případě absence aktivní politiky státu umožňující tuto spolupráci. Pokud je nemocničnímu kaplanovi nebo duchovnímu pacientova

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ BOGUSZEWSKA, Magdalena, GÓRALCZYK, Karolina, *Právo pacienta do opieki duszpasterskiej wobec zróżnicowania religijnego*, s. 57.

náboženského společenství bráněno vstoupit do zdravotnického zařízení nebo je jeho přímý přístup k pacientovi omezován, může se jednat o přímou diskriminaci skupiny osob zvláště zranitelných.⁴⁹

Porušením pacientova práva na pastorační péči je také jednání rodiny nebo zástupce pacienta odporující dříve vyjádřené vůli pacienta využít služeb nemocničního kaplana.⁵⁰ Každé faktické omezení pacientova přístupu k pastorační péči v lůžkovém zdravotnickém zařízení lze kvalifikovat jako porušení jeho práv. Může se jednat např. o odmítnutí přivolat pacientovi nemocničního kaplana, umožnění kontaktu s duchovním jen na chodbě, nebo též neurčení odpovědných osob.

Resumé

Článek se zabývá právem pacienta na pastorační péči v lůžkových zdravotnických zařízeních v kontextu mezinárodního práva. Autor upozorňuje na předpisy mezinárodního práva i práva jednotlivých evropských států upravující přístup pacienta k službám nemocničních kaplanů. Poukazuje na to, že právo na pastorační péči přísluší každému pacientovi a nesmí být omezováno zdravotnickým personálem ani orgány veřejné moci. Autor dále provádí rozbor postavení pastorační péče v lůžkových zdravotnických zařízeních a upozorňuje na možná úskalí nedostatečné právní úpravy.

Summary

Patients' Right to Pastoral Care in Light of International Law

The article deals with patients' right to pastoral care in bedside medical facilities in the context of international law. The author draws attention to the provisions of international law and individual European states, which govern patients' access to chaplain services within healthcare. It points out that the right to pastoral care belongs to every patient and must not be restricted by medical personnel or public authorities. The author also analyses the status of pastoral care in bedside medical facilities and points to possible pitfalls related to inadequate legal regulation.

⁴⁹ TABASZEWSKI, Robert, *Prawo do zdrowia w systemach ochrony praw człowieka*, s 92; KARKOWSKA, Dorota, *Prawa pacjenta*, s. 486.

⁵⁰ BOGUSZEWSKA, Magdalena, GÓRALCZYK, Karolina, *Prawo pacjenta do opieki duszpasterkiej wobec zróżnicowania religijnego*, s. 58.

Zusammenfassung

Das Recht des Patienten auf Seelsorge im Lichte der völkerrechtlichen Bestimmungen

Artikel befasst sich mit dem Recht des Patienten auf Seelsorge in stationären Gesundheitseinrichtungen im Kontext des Völkerrechts. Autor weist sowohl auf die Bestimmungen des Völkerrechts als auch auf die Vorschriften einzelner europäischen Staaten, die den Zugang des Patienten zur vom Krankenhauskaplan geleisteten Seelsorge regeln, hin. Er stellt fest, dass das Recht auf Seelsorge jedem Patienten obliegt und weder vom Personell der Gesundheitseinrichtung noch von den öffentlichen Organen beschränkt werden darf. Autor analysiert ferner die Stellung der Seelsorge in stationären Gesundheitseinrichtungen und weist auf mögliche Probleme der mangelhaften rechtlichen Regelung hin.

Riassunto

Il diritto del paziente alla cura pastorale in un contesto del diritto internazionale

L'articolo si occupa del diritto di pazienti alla cura pastorale negli stabilimenti sanitari in un contesto del diritto internazionale. L'autore fa notare le norme del diritto internazionale e di singoli Stati europei che regolano l'accesso del paziente ai servizi di cappellani ospedalieri, sottolineando che il diritto alla cura pastorale spetta ad ogni paziente e non può essere limitata dal personale sanitario nemmeno dagli organi del potere pubblico. L'autore poi analizza lo stato della cura pastorale negli stabilimenti sanitari e rende presente possibili difficoltà che sorgono dalla mancata legislativa regolatrice.

Klíčová slova: konfesní právo, mezinárodní právo, pastorační péče, práva pacienta, zdravotnické právo

Keywords: religion law, international law, pastoral care, patient's rights, medical law

Autor

Dr Robert Tabaszewski, PhD, LL.M., působí jako odborný asistent na Katedře lidských práv Fakulty práva, kanonického práva a správy Katolické univerzity Jana Pavla II. v Lublině. Vedle své vědecké a pedagogické činnosti vykonává též advokátní praxi. Od roku 2016 působí jako člen zdravotnické komise veřejného ochránce práv Polské republiky.

Dr Robert Tabaszewski, PhD, LL.M., is Assistant Professor at the Department of Human Rights of the School of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic

University in Lublin. Besides his scientific and pedagogical activities, he also practises law as an attorney. Since 2016, he has been a member of the Health Commission of the Ombudsman of the Republic of Poland.

Dr Robert Tabaszewski, PhD, LL.M., ist als wissenschaftlicher Mitarbeiter am Lehrstuhl für Menschenrechte an der Fakultät für Recht, kanonisches Recht und Verwaltung der Katholischen Johannes Paul II. Universität in Lublin tätig. Über seine wissenschaftliche und pädagogische Tätigkeit hinaus ist er auch als Rechtsanwalt tätig. Seit 2016 ist er Mitglied der Gesundheitskommission des Ombudsmanns der Polnischen Republik.

Dr Robert Tabaszewski, PhD, LL.M., assistente specializzato della Cattedra di diritti dell'uomo della Facoltà di diritto, diritto canonico ed amministrativa dell'Università Cattolica di Giovanni Paolo II a Lublino. Oltre alle sue attività scientifiche e pedagogiche gestisce uno studio legale. Dal 2016 copre l'incarico del membro della Commissione sanitaria del Difensore civico polacco.

dr Robert Tabaszewski, PhD, LL.M.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katedra Praw Człowieka
Aleje Raławickie 14
20-400 Lublin
Poland

e-mail: robert.tabaszewski@kul.pl